

Josef Žampach a jeho původ

Město Žirovnice je obec, ležící na pomezí jižních Čech a západní části Českomoravské vrchoviny. Již více než 150 let je známá výrobou knoflíků a jiných perletářských výrobků.

Perletářské řemeslo přinesl do Žirovnice Josef Žampach, rodák z Dolů u Luže, obce ležící poblíž Skutče na okrese Chrudim.

Žirovnice byla ještě v polovině 19. století zemědělsko-tekalcovskou obcí, ostatně stejně jako všechny okolní obce. Obyvatele živilo většinou zemědělství a doma na menších stavech tkali látky, plátna a ty prodávali větším zpracovatelům. Právě na tkalcovství založil svoji živnost Leopold Brdlík, který v roce 1858 koupil Schánělvův mlýn stojící u Mlýnského rybníka a na jeho místě vystavěl textilní továrnu, později, po roce 1948, známou pod názvem Partex. Zdálo se, že textilka bude mít v Žirovnici výsadní postavení a obec, povýšená už v roce 1854 na město, bude dál obcí hlavně tkalcovskou. Nikoho tehdy určitě ani nenapadlo, že již za 5 let začne být všechno jinak...

Na jaře roku 1863 přišel z Vídně do Žirovnice Josef Žampach. Nikdo neznal ani jeho, ani řemeslo, jemuž se ve Vídni vyučil. Nepřišel sem náhodou, ale za jistým účelem. Pravděpodobně ve Vídni se seznámil s Antonií Bučkovou, dcerou žirovnického pekaře a v Žirovnici se s ní chtěl oženit. K tomu i došlo, Žampach se zde usadil a začal vykonávat své řemeslo – výrobu knoflíků z přírodní perletě. Zpočátku sklízel od tkalců, ale i ostatních obyvatel posměch, zpracování perletě bylo pracné, prašné, a bylo k němu třeba specifických nástrojů, ale Žampachovu rodinu dobře uživilo. Po čase se ukázalo, že perletářstvím se dá uživit lépe než

tkalcovstvím a proto se toto řemeslo po městě i okolí rozmohlo. V mnoha domácnostech se místo tkalcovských stavů začaly objevovat pelet'ářské ponky. Později se perlet'áři začali sdružovat a tak vznikla novodobá historie , která Žirovnici proslavila.

Kdo ale byl Josef Žampach ? Narodil se v Dolech u Luže číslo 34 dne 12. února 1839 jako pohrobek. Svého otce nikdy nepoznal, ten totiž zemřel 3 měsíce před jeho narozením. Rodina Žampachů, stejně jako možná celý rod, nebyla , tak jak bylo v té době naopak zvykem, vázána na jedno místo, ale předkové Josefa se často stěhovali a to navzdory tomu, že existovalo nevolnictví a cestovat nebylo jednoduché. Možná to bylo tím, že všichni synové nemohli zůstat v rodné chalupě, ale i tím, že usedlost prostě neměli v povaze. Ostatně ani Josef nestrávil celý život ve svém rodišti či jeho blízkosti, čímž tento fakt jen potvrzuje.

Byl čtvrtým dítětem svých rodičů, avšak jediným synem. Jeho tři starší sestry(Anna, nar. 17. II. 1827, Kateřina, nar. 12. XI. 1830 a Josefa, nar. 8. VIII. 1836) se narodily v České Rybné č. 12. To bylo totiž bydliště jejich otce . Proč se jejich rodiče, Josef (nar. 17.VI. 1800 v Č. Rybné 12, zemř. 15.XI. 1838) a Anna rozená Moučková (nar. 25. XI. 1802 v České Rybné 15) odstěhovali do Dolů , už asi přesně nezjistíme, snad to bylo za účelem koupě domku. Stejně tak neznáme podrobné majetkové poměry rodiny po smrti otce, ale je předpoklad, že Josefova matka jako vdova měla s uživením svých dětí dost starostí. Josef se tedy nejspíše, někdy v letech 1859 či 1860 vydal do Vídně a tam se vyučil soustružníkem perleti. Jak už bylo uvedeno, pravděpodobně ve Vídni se seznámil s Antoníí Bučkovou. Ta tam jako svobodná otěhotněla a vrátila se do rodné Žirovnice. V Žirovnici se jí, stále jako svobodné, narodila 29. března 1863 dcera Aloisie. Právě tou dobou přišel Žampach do Žirovnice. V příslušné matrice narozených otec dítěte původně zapsán nebyl, až později byl uveden Josef Žampach. Dne 26. května 1863 se po předchozím trojím ohlášení konala v žirovnickém kostele sv. Filipa a Jakuba svatba Josefa Žampacha a Antonie Bučkové. A jen pro doplnění – Antonie se narodila v Žirovnici číslo 87 dne 25. prosince 1843.

Po narození Aloisie se Josefovi a Antonii narodilo dalších 10 dětí. Celkem tedy měli dětí jedenáct, z toho 3 zemřely v dětství či raném mládí.

Aloisie 29.III. 1863

Josef 21.II. 1866

Františka 7.II. 1868(roku 1888 vdána za Josefa Keslera)

Marie 26.I. 1870 (roku 1887 vdána za Jarolíma Cimlera)

Karolina 29.I. 1872 +28.X. 1888

Vilém 13.V. 1877

František 29.VII. 1878 +3.XI. 1878

Karel 10.IX. 1879

Rudolf 2.II. 1882

František 9.X. 1884 + 20.XI. 1884

Felix 3.XI. 1886

První čtyři děti se narodily v Žirovnici č. 213, ostatní, počínaje Karolinou, v čísle 25.

Rodině se poměrně dobře dařilo, perlet'ářské zboží , tvořené téměř úplně knoflíky , se vyváželo až do Ameriky , ale tato situace se změnila roku 1890. Tehdy vstoupil v platnost tzv. McKinleyův zákon, jenž na toto zboží uvalil vysoké clo a to se stalo neprodejným. Odbyt knoflíků pouze doma nemohl už velké množství soustružníků perletě uživit a ti, nechtějící se loučit se svým řemeslem se ve velkém začali stěhovat do Ameriky. Přibližně 400 žirovnických čamrdářů, jak se lidově soustružníkům perletě říkalo, tam odjelo v letech 1891 a 1892. Žampach s rodinou byl mezi nimi, jen přesný rok jeho odjezdu se zatím nepodařilo zjistit. Odjel v poměrně zralém věku, muselo mu být přes 50 let. Podle zpráv krajanů v Americe nikterak výrazně nevynikl a v městečku North Bergen zemřel. Kdy to bylo, se prozatím také nezjistilo. Je tam i pohřben.

A jak to bylo s původem a předky Josefa Žampacha ? Otcem byl, jak už je výše uvedeno, Josef, narozený roku 1800. Snad vlastnil chalupu v Dolech , je uváděn jako familiant. Po jeho narození přišli na svět ještě čtyři další sourozenci, byl tedy nejstarším z pěti dětí. Jeho matka Anna byla dcerou sedláka. Ten vlastnil půl lánu pozemků.

Dědečkem z otcovy strany byl opět Josef Žampach. Narodil se 18. března 1770 v Bukovině u Borové. Bukovina je malá osada ležící mezi Hlinskem a Poličkou . Ve svém rodišti nezůstal a dne 21. XI. 1797 se v Krouně oženil s Annou Severovou, narozenou v roce 1774, která pocházela z České Rybné. Tam se také přistěhoval. Rovněž tento Josef měl čtyři sourozence, byl tedy také z pěti dětí.

Pradědečkem Josefa byl Václav Žampach. O něm máme jen málo zpráv, víme o něm pouze ze zápisu v matrice narozených při křtu jeho syna. Narodil se pravděpodobně kolem roku 1740 , snad v Bukovině , kde také žil. Jeho manželkou byla Anna, neznámého původu. Kdy a kde byli oddáni se zjistit nepodařilo. Nevíme ani, kolik měl Václav sourozenců. Zdrojem, v němž by se o Václavově původu mohlo zjistit více, jsou matriky. Bukovina patřila do roku 1770 pod farní úřad v Poličce. V příslušných matrikách této farnosti se však žádný údaj o Václavu Žampachovi nenachází.

V nejstarší matrice farnosti v Poličce, jíž je matrika narozených v letech 1642 až 1764 se ale objevuje Jan Žampach z Oldřiše, což je obec nedaleko Bukoviny u Borové. Se svojí manželkou Marií(neznámého původu) měl několik dětí, které byly křtěny v poličském kostele. Nejstarší byla podle všeho dcera Veronika, narozená v roce 1728. Podle zápisů se Jan narodil kolem roku 1700, mohl by tedy být otcem Václava a tím i nejstarším zjištěným předkem „našeho „ Josefa. To je ale pouze hypotéza, ne ověřitelná skutečnost. Právě rok 1728 je rokem, kdy se objevuje nejstarší zmínka o Žampachovi. Zajímavé je, že ač byli Žampachové papírově katolíky a své děti museli dát křtít v katolických kostelech, byli ve skutečnosti tajnými protestanty. To se projevilo hned poté, co

kromě katolické víry byla od roku 1781 , kdy Josef II. vydal Toleranční patent , povolena i jiná vyznání. Žampachové se hlásili k helvétskému vyznání. Ačkoliv už v době třicetileté války , ve 20. letech 17. století se všichni obyvatelé českých zemí museli povinně stát katolíky (pokud jimi opravdu již nebyli) , ne vždy se tak stalo. Je proto možné, že ještě kolem roku 1700 nedali rodiče Václava Žampacha svého syna v katolickém kostele pokřtít a proto se nikde žádný zápis neobjevuje. Mnohde nakonec i konsolidace lidí i krajiny po třicetileté válce trvala až do 20. let 18. století...K tomu víme, že údaje v matrikách na přelomu 17. a 18. století jsou často nepřesné, stručné , zavádějící a možná dokonce žádné. Itato úvaha o původu Václava, resp. Jana je ale pouze hypotézou.

Odpověď na otázku, odkud pocházeli předkové Josefa Žampacha, zakladatele žirovnického perlet'ářství , je vcelku stručná. Nedá se napsat, ze kterého místa pocházeli. Jisté je to, že původem rodu je oblast západně od Poličky, kolem obcí Borová a Oldřiš. I když Žirovnicí na své cestě z Vídně do Ameriky Žampach jen prošel a mužské potomky zde nezanechal , v okolí Poličky je toto příjmení stále relativně časté.

Milan Morava